

GIMBERNAT

∞ Volum 80 • Any 2023 ∞

CONSULTABLE A:

Revistes Catalanes
amb Accés Obert

<http://www.raco.cat/index.php/gimbernat>

Revistes científiques
de la Universitat de Barcelona

<http://revistes.ub.edu>

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=26509>

<https://www.journaltoCs.ac.uk/index.php>

Sistema Regional de Información en línea para
Revistas Científicas de América Latina, el Caribe,
España y Portugal

Directori:

<https://www.latindex.org/latindex/ficha/25729>

Clasificación Integrada de Revistas Científicas

https://clasificacioncirc.es/ficha_revista?id=31537

Matriz de Información para el
Análisis de Revistas

<https://miar.ub.edu/issn/0213-0718>

<https://dulcinea.opensciencespain.org/ficha1176>

GIMBERNAT

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA
I DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT

∞ Volum 80 • Any 2023 ∞

SEGONA ÈPOCA

Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

**Universitat de Barcelona
Universitat de Vic- Universitat Central de Catalunya
Societat Catalana d'Història de la Medicina**

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA
DE CATALUNYA

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

Jané Mateu
FOUNDATION

GIMBERNAT

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA I DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT

Seminari d'Història de la Medicina de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Societat Catalana d'Història de la Medicina. Acadèmia de Ciències Mèdiques
i de la Salut de Catalunya i de Balears.

Unitat d'Història de la Medicina de la Universitat de Barcelona.

Universitat Rovira i Virgili. Facultat de Medicina. Història de la Medicina.

Unitat d'Història de l'Odontologia de la Facultat d'Odontologia. Universitat de Barcelona.

Arxiu Històric de les Ciències de la Salut 'Simeó Selga i Ubach' (CoMB).

Jacint Corbella i Corbella. *Fundador i director honorífic*

CONSELL EDITORIAL

Director: Lluís Guerrero i Sala (*Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*)

Redactor en cap: Xavier Sierra i Valentí (*Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*)

Coordinador: Joan Pujol i Ros (*Arxiu Històric de les Ciències de la Salut 'Simeó Selga i Ubach'. CoMB*)

Consell de redacció: Ida Carrau i Bueno (*Regió Sanitària Barcelona. Servei Català de la Salut*)

Elena Guardiola i Pereira (*Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya*)

Carles Hervás i Puyal (*Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*)

Begonya Torres i Gallardo (*Unitat d'Anatomia Humana. Facultat de Medicina i Ciències de la Salut. UB*)

Josep M. Ustrell i Torrent (*Pierre Fauchard Academy. Spain*)

Traductora: Carmen Gomar i Sancho (*Hospital Clínic. Consultora Sènior d'Anestesiologia. Barcelona*)

CONSELL ASSESSOR

Josep Argemí i Renom (*Catedràtic de Pediatria. Universitat Internacional de Catalunya*)

Josep-Eladi Baños i Díez (*Rector. Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya*)

Juan Francisco Campo Echevarría (*Càtedra de Ciències i Humanitats Dr. Bofill. Universitat de Girona*)

José Manuel López Gómez (*Director. Real Academia Burgense de Historia y Bellas Artes*)

Àlvar Martínez Vidal (*Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica*)

Pere Mestres-Ventura (*Catedràtic d'Anatomia. Universitat de Saarland, Alemanya*)

Pere Riutord i Sbert (*President del Consell Assessor per a la Recerca. Escola Universitària ADEMA - Universitat de les Illes Balears*)

Jesús Sabaté i Fort (*Facultat de Medicina. Universitat Rovira i Virgili*)

Antoni Trilla i García (*Degà. Facultat de Medicina i Ciències de la Salut. Universitat de Barcelona*)

Miquel Vilardell i Tarrés (*Catedràtic de Medicina Interna. Universitat Autònoma de Barcelona*)

Joan Viñas i Salas (*Catedràtic de Cirurgia. Universitat de Lleida*)

EDITEN: Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Carrer del Carme, 47. 08001 - Barcelona.

Correu-e: secretaria@ramc.cat • www.ramc.cat • ISSN: 0213-0718 • ISSN ELECTRÒNIC: 2385-4200

Universitat de Barcelona. Carrer de Casanova, 143. 08036 - Barcelona.

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya. Crta. de Roda, 70. 08500 - Vic.

Dipòsit legal: B-38.174-1984 • Edició electrònica: www.raco.cat/index.php/gimbernat

Correu-e de la publicació: gimbernat@ramc.cat

PUBLICACIÓ SEMESTRAL

Els treballs publicats recullen el parer dels seus autors, per la qual cosa *Gimbernat. Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut* no es fa necessàriament solidària del seu contingut.

SUMARI

☞ Volum 80 · Any 2023 ☞

☞ **Editorial** GUERRERO i SALA, Lluís..... 9

☞ **Articles**

- *The impact of Gimbernat's work in the Europe of his age (18th century).*
MESTRES VENTURA, Pedro J. 11
- *Dues visions de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona (1756-1786).*
FONTANALS JAUMÀ, Reis 25
- *Sobre la medicina i els sabers populars.*
COMELLES, Josep M. 49
- *Higiene i Sanitat a Vilafranca del Penedès entre 1860 i 1870.*
SANCHO PARÍS, Daniel..... 67
- *O roteiro das relações Catalunha em Portugal, na área da Estomatologia.* FALCÃO, Manuel Alberto Moreira 83
- *Història de la ressonància magnètica a Catalunya.*
SIERRA i VINUESA, Anna; RADOSEVIC, Aleksander 105

☞ **Glossa** • *Víctor Juli Marí i Balcells. Metge i historiador.*
GUERRERO i SALA, Lluís 123

☞ **Art i medicina** • *Mort i malaltia a l'època blava de Picasso.*
SIERRA i VALENTÍ, Xavier 141

☞ **Documenta** • *La fondation de la plus ancienne université médicale du monde: 17 août 1220.*
LAVABRE-BERTRAND, Thierry 161

- ☞ **Scripta manent** ♦ *La premsa tarragonina del segle XIX davant el curanderisme.* GRAU i PUJOL, Josep M. 181

☞ **Ressenyes bibliogràfiques**

- ♦ Vilar Puig, Pelayo. *Médicos republicanos españoles exiliados. Aportaciones a la medicina mexicana.*
BOMBÍ i LATORRE, Josep Antoni 195
- ♦ López Gómez, José Manuel. *La etapa burgalesa del doctor Francisco Díaz (1559-1565).*
CALBET i CAMARASA, Josep M. 198
- ♦ Mestres i Ventura, Pere. *Antoni de Gimbernat i Arboç (1734-1816).*
BENAGES i PÀMIES, Jaume 200
- ♦ Trias, Xavier; Bruguera, Miquel; Arqués, Josep. (Coord.). *Josep Laporte, la grandesa d'un estil de fer política.*
BAÑOS i DíEZ, Josep Eladi 203
- ♦ Albertí, Elisenda. *Dones sàvies. Herbolàries, llevadores, infermeres, metgesses...*
PUJOL i ROS, Joan 205
- ♦ Rius i Bou, Àngels. *Impremta i biblioteca a l'hospital militar de Montserrat (1936-1939).*
REDÓ i MARTÍ, Salvador 207
- ♦ Cuello Subirana, Josep. *Metge a Menorca. Simon Vidal Sintas (Maó, 1899-1950).*
SABATÉ i CASELLAS, Ferran 210

- ☞ **Política editorial i manual de procediments de la revista GIMBERNAT** 213

EDITORIAL

GUERRERO i SALA, Lluís

 <https://orcid.org/0000-0002-2865-7181>

*Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Director de la revista Gimbernat.
Manresa (Bages). 9658lgs@comb.cat*

Aquest nou número de la revista no és solament un volum més, sinó que esdevé el més actual d'una llarga sèrie iniciada de forma numeral l'any 1984 amb el dígit 1, tot i que tenia alguns precedents. En qualsevol cas, 39 anys després hem arribat al número 80, que ara veu la llum. Vuitanta exemplars no són pocs, ja que sumen més de 23.000 pàgines d'història de la medicina catalana, algunes més si hi incloem els de la sèrie gràfica de la publicació. No cal dir que és el gran referent historiogràfic del nostre passat professional, escrit majoritàriament per metges.

Aquesta efemèride en conté una altra. La primera etapa de GIMBERNAT és fruit de l'esforç del doctor Corbella i d'un gran nombre d'autors que hi van abocar els resultats de les seves recerques; aquesta primera sèrie culminà amb el número 70, l'any 2018. El 2019, amb un altre equip editorial es va iniciar la segona, que ara arriba a deu exemplars més, amb el 80. Aquesta nova etapa de renovació suposa una actualització constant, adaptada al marc dels nous temps.

Aquest número també s'ha gestat sota el flagell de la pandèmia, però amb novetats de darrera hora. La covid-19 fou declarada pandèmica per l'OMS el 30 de gener de 2020 i fa poc, el 5 de maig de 2023, 1.221 dies després, ha tancat aquest tràgic episodi d'emergència de salut pública d'importància internacional tot i advertint que segueix sent una amenaça global com a malaltia infecciosa que requereix vigilància i noves estratègies dels sistemes de salut. De moment es calcula que el balanç de morts pot superar els vint milions i els decessos a l'Estat són uns 121.000, dels quals cap a 30.000 a Catalunya. Com en altres pandèmies fins ara, mai es podrà disposar de dades segures del que ha passat, però la devastació ha estat molt gran i cal esperar que les organitzacions sanitàries es reforcin per afrontar noves crisis. Ara s'albira un món postpandèmic disruptiu i la humanitat entrarà en una nova fase; la història n'haurà d'analitzar les causes i els resultats.

Mentre el planeta i la seva història segueixen un camí emboirat, el pas de les generacions, sense aturar-se, segueix el prim raig de la clepsidra i alguns historiadors travessen l'Aqueront i altres s'incorporen a la recerca. En aquest número glossem la figura del doctor Víctor Juli Marí i Balcells, traspasat suara, i recordem una bona persona, un personatge encuriolit per la història de la medicina i un gestor acadèmic que dedicà a tots una part dels seus afany.

Entre els continguts d'aquest nou exemplar també és just destacar un article dedicat a l'il·lustre anatomista i cirurgià que dona nom a la revista; l'autor, que també ha escrit un llibre sencer sobre Antoni de Gimbernat, amb aquestes darreres aportacions ha completat els aspectes biogràfics d'aquest il·lustre català que visqué entre els segles XVIII i XIX.

En conjunt, aquest nou número comprèn treballs que abasten nou segles, entre el XIII i l'actual, amb dades que creiem ben interessants sobre persones i fets de les edats mitjana, moderna i contemporània. La revista inclou un article sobre els 800 anys dels estudis universitaris mèdics de Montpeller, els més antics d'Europa i del món; publicat adés a França, l'autor també l'inclou en aquest *Gimbernat* per mor del passat comú de tot l'espai catalanooccità i el consell editorial s'honora amb aquest agermanament (*afraïrament – jumelage*) cultural. Altrament, el lector també hi trobarà treballs sobre sanitaris i hospitals del segle XVIII, sobre folkmedicina i medicina primitiva, sobre aspectes sanitaris del segle XIX i de fets remarcables del XX. La secció Art i Medicina recull un article sobre Pablo Picasso en ocasió de la commemoració del 50è aniversari de la seva mort. L'etapa barcelonina del pintor malagueny és ben característica i influí en la seva vida i obra. Les ressenyes de llibres difonen algunes novetats historiogràfiques d'un ventall d'obres que tracten esdeveniments d'entre els segles XVI i XX.

Com és ben conegut, la identitat catalana de la revista es manifesta a través de les seves llengües pròpies, el català i l'aranès, però sense renunciar a les del seu veïnatge europeu. En aquest número es visualitza aquesta intenció de forma clara, ja que coincideixen de forma casual articles en portuguès, francès i anglès. La catalanitat de Gimbernat és també cosmopolita i inclusiva.

En conjunt, aquest nou exemplar de la revista vol ser una nova aportació a la medicina i a la cultura catalana des d'una perspectiva històrica, com també un aparador de la diversitat dels temes que aborda, tant des d'una perspectiva territorial, com cronològica i lingüística. Si ho hem aconseguit és una qüestió que queda a judici del lector, a qui oferim el resultat del nostre esforç.